

Aleg. 103.

Sprawozdanie

Komisji bankowej o wniosku Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia krajowego zakładu kredytowego.

Wysoki Sejmie!

Pożyteczność krajowych zakładów hipotecznych stwierdzoną już została wieloletniem doświadczeniem, nawet w tych krajach państwa austriackiego, gdzie istnieją liczne i zasobne kasy oszczędności, zasilające kredytem hipotecznym posiadłości ziemskie i miejskie i gdzie w ogóle stosunki kredytowe i materyalne daleko są korzystniejsze aniżeli u nas. Zakłady podobne z gwarancją krajową istnieją już w Czechach, na Morawie i na Szląsku. Udzielają one pożyczki w 5% listach zastawnych na posiadłości większe, włościańskie i miejskie, a coroczne bilanse wykazują prawidłowy i pomyślny rozwój tych instytucyj.

Nie może więc ulegać wątpliwości, że i u nas zakład taki, udzielający kredyt pod warunkami umiarkowanymi, może działać bardzo skutecznie i z pożytkiem wszechstronnym szczególnie ze względu na ludność włościańską i małomiejską, ileż zaciągane dotąd w innych zakładach zgubne pożyczki na własność ruszykálną, wiodą stopniowo do wywłaszczenia obecnego stanu włościańskiego. Ziemska własność tabularna posiada wprawdzie już dawno zakład nieobliczony na zysk a udzielający kredyt hipoteczny na 4 i 5%, nie można jednak wykluczać właścicieli większych posiadłości ziemskich od uczestnictwa w korzyściach instytucyi, która powstaje z inicjatywy Reprezentacyi kraju i jest przeznaczoną dla użytku wszystkich warstw społeczeństwa naszego a wedle wszechstronnie obmyślanego wniosku Wydziału krajowego, zmierza do ożywienia produkcji we wszystkich działach gospodarstwa społecznego, do uzdrowienia stosunków handlowych i do poprawienia kredytu ruchomego.

Powtarzające się od dłuższego czasu klęski nieurodzaju, prowadzą za sobą w sposób zatrważający wywłaszczenie włościańskich posiadłości, właściciele większych posiadłości ziemskich wykluczeni od korzystania z kredytu wekslowego w Banku Austro-węgierskim, upadają materyalnie coraz więcej; wszelkie przedsiębiorstwa przemysłowe walczyć muszą z największymi trudnościami, głównie dla braku kapitałów obrotowych, a rzemiosła zamiast rozwijać się, z powodu braku ruchu handlowego, chylą się coraz więcej do upadku.

Wszelkie narady, jakie toczyły się z inicjatywy Sejmu w Wydziale krajowym i w kołach fachowych od r. 1877, wykazały w całej rozciągłości te nasze niedostatki ekonomiczne oraz pilną potrzebę stanowczego użycia odpowiednich środków zaradczych. Wniosek Wydziału krajowego będący przedmiotem niniejszego sprawozdania, czyni zdaniem komisji zadość tej powszechnie uznanej potrzebie.

Komisja bankowa popiera zatem jak najusilniej wniosek Wydziału krajowego w przekonaniu, że doprowadzi on do poprawienia stosunków kredytowych i do rozbudzenia produkcji we wszystkich gałęziach, a w konsekwencji umożliwi rozkwit ekonomiczny kraju.

Tyle na uzasadnienie potrzeby utworzenia krajowej instytucji kredytowej. Przechodząc do szczegółów, podnieść przedewszystkiem należy, że w określeniu celu założenia projektowanej instytucji, przyjęła komisja zasadę, aby zakład krajowy zarówno był przystępny i pożyteczny dla wszystkich warstw ludności kraju, idąc na rękę potrzebom jego ekonomicznym i z tego powodu zmienioną nieco została stylizacja pierwszego ustępu wniosku Wydziału krajowego. Według wniosku komisji zadaniem Banku krajowego będzie nie tylko udzielanie kredytu w zwyczajnym pojęciu, ale i popieranie przedsiębiorstw produkcyjnych w rozległym zakresie.

Komisja zatrzymuje projektowany przez Wydział krajowy rozdział czynności Banku na dział hipoteczny i bankowy z obrotem gotówki, wszelako różni się co do sposobu zaopatrzenia Banku w kapitał zakładowy. Kiedy Wydział krajowy zaniechał dotacji, zapewniając natomiast zakładowi nieograniczoną porękę funduszu krajowego, komisja uznała za stosowne ograniczyć porękę do interesów hipotecznych, a na interesy działu bankowego przeznaczyć z funduszu krajowego dotację w sumie jednego miliona.

Przy pożyczkach włościańskich uwzględniła komisja nadzwyczajne rozdrobnienie posiadłości rustykalnych w kraju i to ją spowodowało do oznaczenia najniższego ile możności minimum pożyczek dla tych posiadłości (w kwocie 100 zł.), ażeby niewykluczać od korzystania z kredytu w Banku krajowym bardzo znacznej liczby włościan.

Celem zabezpieczenia ile możności regularnego wpływania należności z tytułu pożyczek hipotecznych, uznaje komisja za niezbędne, ażeby Bankowi krajowemu służyło prawo egzekucji politycznej przy ściąganiu należności tak od większych posiadłości tabularnych, jak od miejskich i włościańskich.

W wnioskach Wydziału krajowego oznaczających zakres właściwego działu bankowego, komisja niewiele poczyniła zmian, działalność bowiem Banku w tym zakresie ma najwładźniejsze pole do skutecznej i wielce pożytecznej dla dobra ogólnego pracy.

Operacje kredytowe na weksle i skrypta notaryalne, są w kraju naszym dość rozwinięte, jednakże jeszcze niezupełnie i rzadko w kierunku produkcyjnym.

Ponieważ Bank krajowy skierować ma kredyt do zadań produkcyjnych, przeto zadaniem jego będzie działać pożytecznie w tym kierunku nie tylko własnym kapitałem i lokacjami prywatnymi, lecz także i to przeważnie pośrednictwem między krajem a Bankiem Austro-węgierskim, którego tani kredyt wekslowy przystępny jest dotąd tylko firmom protokołowanym. Będzie tedy jednym z głównych zadań Banku krajowego otworzyć pośrednictwem swoim przystęp do tego kredytu ziemiaństwu, zdrowym przedsiębiorstwom handlowym i przemysłowym, kasom oszczędności, kasom pożyczkowym gminnym i powiatowym, kołom kredytowym i towarzystwom zaliczkowym, stanowiącym już dziś potęgę finansową, która w pożytecznym obrocie kredytowym posiada przeszło dziesięć milionów. Komisja wyraża przekonanie, że instytucje tego rodzaju w pierwszym rzędzie powołane będą do pośredniczenia w udzielaniu zdrowego kredytu włościanom, dla których nie tyle kredyt hipoteczny, jak raczej rozsądnie udzielany kredyt osobisty jest najodpowiedniejszy.

Już ankietą zwołana przez Wydział krajowy dla obmyślenia sposobów podniesienia przemysłu rękodzielniczego w kraju, wskazała, jak potrzebną jest opieka dla tej gałęzi gospodarstwa

krajowego: przemysł i rękodzielnictwo pozbawione zdrowego kredytu, pomocy i ruchu handlowego, podnieść się mogą z upadku tylko za wdaniem się instytucji finansowej na wysoki zysk nieobliczonej.

Konwersya wysoko oprocentowanych długów hipotecznych na długi pod korzystniejszymi warunkami, jest niezaprzeczeniem jednym z najbardziej naglących zadań obecnej chwili, dla tego też liczy ją i komisya zgodnie z Wydziałem krajowym do najważniejszych obowiązków działu bankowego.

Lombardowanie ograniczają wnioski komisji do własnych listów zastawnych i do papierów o kwalifikacji do popularnej lokacyi. Tem zastrzeżeniem uniemożliwi się nadużywanie zakładu krajowego do gry giełdowej.

Komisya nie wyłącza z zadań Banku krajowego udzielania pożyczek na zastawy i na listy zastawne, czyniąc i w tej mierze zadość coraz więcej wzmagającej się potrzebie.

Przyjmowanie wkładek oszczędności i depozytów, oraz prowadzenie interesów komisowych w dziale zleceń na rachunek trzecich osób, pozwoli Bankowi krajowemu rozwinąć się na pożytek kraju.

Pośredniczenie w zakładaniu i wspieraniu przedsiębiorstw rolniczych, przemysłowych i handlowych, oraz udzielanie im pożyczek, stanowić ma także jedną z agend Banku krajowego, gdyż ważne te gałęzie gospodarstwa krajowego nie mają dotąd nietylko pożądanego regulatora, ale i należytej pomocy.

Sprawa popierania melioracyi w szerszym znaczeniu z natury swej i w dobrze zrozumianym interesie Państwa należy niewątpliwie do zakresu obowiązków Rządu; z pomnożeniem bowiem produkcji pomnażają się dochody Skarbu państwowego.

Jednakże i w tym kierunku niezaniebda Bank krajowy spieszyć w pomoc właścicielom ziemskim nie tylko skutecznem pośrednictwem, ale i udzielaniem odpowiednich pożyczek.

Uwzględniając przeto zbawienny zakres działalności Banku krajowego, wnosi komisya, ażeby Wysoki Sejm wyznaczyć raczył tytułem dotacyi na ten dział kwotę jednego miliona złotych w. a., która stanowić będzie kapitał zakładowy przedsiębiorstwa, i uzyskaną być ma w drodze pożyczki.

Suma miliona wydawać się może niedostateczną przy tak znacznej rozległości działań Banku; ze względu jednak na to, że Bankowi krajowemu otworem stać będzie tak tanie źródło pieniężne jak Bank austriacko-węgierski i że zakład krajowy niewątpliwie zdoła przyciągnąć do siebie znaczne a rozprószone dotąd kapitały prywatne, nieuznała komisya potrzeby większej na razie dotacyi.

Dla zapewnienia ciągłego wzrostu kapitału zakładowego doradza komisya użycie na ten cel 70% zysków, dopóki kapitał ten nie dosięgnie wysokości dwóch milionów.

Resztę, to jest 30% zysku należy zdaniem komisji obrócić na wytworzenie funduszu rezerwowego.

Aby zakładowi odjąć wszelki charakter ryzyka, postanowiła komisya nie doradzać Wysokiemu Sejmowi, aby w program Banku krajowego przyjęte zostało zakładanie, nabywanie, wspieranie oraz prowadzenie na własny rachunek i pod własnym zarządem przedsiębiorstw przemysłowych, rolniczych i innych, dalej kupowanie i sprzedawanie na rachunek własny ruchomości, wszelkiego rodzaju towarów, płodów surowych i wyrobów przemysłowych.

Komisya nie uznała potrzeby dołączenia do Banku krajowego wyrazów: „nie obliczony na zysk“, a to z tego powodu, że Bank ten nie powinien operować bez wszelkiego zysku, gdyż ten służyć ma na wytworzenie większego kapitału zakładowego, oraz i rezerwowego funduszu.

W końcu poczuwa się komisya do obowiązku usprawiedliwienia się w obec Wysokiego Sejmu, dlaczego nie przedkłada szczegółowego projektu do statutu. W obec dokładnego określenia czynności Banku krajowego, ich kierunku, sformułowanie statutu przedstawia się już więcej jako zadanie formalnej natury, które poruczyć należy organowi Wysokiego Sejmu, nadto zachodzi jeszcze i ta ważna okoliczność, że statut w Wysokim Sejmie uchwalony, mógłby w dalszych rokowaniach

z c. k. Rządem natrafić na nieprzewidziane trudności, opóźniające wprowadzenie w życie tak pożytecznej i pilnie potrzebnej Instytucji.

Komisya bankowa wnosi przeto :

I. Wysoki Sejm raczy powziąć uchwały *A. B. C.* oraz uchwalić projekt ustawy *D.*

II. Niniejszem sprawozdaniem zostają zarazem załatwione petycye wniesione do Wysokiego Sejmu w sprawie utworzenia Zakładu hipotecznego, oraz petycye c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie i zarządu stowarzyszenia „Spójnia“ w sprawie przemysłu tkackiego.

Lwów dnia 10. Października 1881.

Przewodniczący :

Szczesny Koziembrodzki.

Sprawozdawca :

Russocki.

A.

W celu podniesienia dobrobytu w kraju, a w szczególności dla popierania rozwoju rolnictwa, przemysłu i handlu, ustanawia się Zakład kredytowy pod nazwą: „Bank krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem“.

I. Zakres działania Banku obejmować ma:

- a) Dział hipoteczny,
- b) Dział bankowy.

ad a) Dział hipoteczny.

Bank będzie udzielał w listach zastawnych pożyczki hipoteczne, spłacalne ratami.

Listy zastawne wydawane będą pod gwarancją kraju do wysokości sumy udzielonych pożyczek.

Pożyczki hipoteczne mogą być udzielane najwyżej do wysokości oznaczonego ustawą bezpieczeństwa pupilarnego.

Pożyczki mniejsze niż sto zł. udzielane nie będą.

ad b) Dział bankowy.

Do tego działu należeć ma:

- a) Nabywanie wierzytelności i ściąganie tychże na własny i obcy rachunek, umawianie się z dłużnikami i wierzycielami o ich spłatę w ratach;
- b) nabywanie i sprzedawanie własnych listów zastawnych oraz obligacyj krajowych;
- c) eskontowanie wylosowanych własnych listów zastawnych oraz kuponów od tych listów;
- d) udzielanie zaliczek na własne listy zastawne, na urzędownie na giełdzie notowane listy zastawne innych w kraju istniejących zakładów hipotecznych, na krajowe obligacje i w ogóle na papiery wartościowe, w których kapitały pupilarne lokowane być mogą;
- e) eskontowanie weksli, jakoteż reeskontowanie weksli przedkładanych przez kasy oszczędności, powiatowe i gminne kasy pożyczkowe, stowarzyszenia zaliczkowe, jak również przez koła kredytowe;
- f) udzielanie pożyczek gminom, powiatom, kasom oszczędności, kasom pożyczkowym gminnym i powiatowym, stowarzyszeniom zaliczkowym, oraz kołom kredytowym na skrypta notaryalne;
- g) udzielanie zaliczek na płody rolnicze, górnicze i przemysłowe na podstawie listów składowych (warrants) przez zarządy zakładów publicznych wystawione, oraz udzielanie pożyczek na zastawy;
- h) przyjmowanie gotówki na książeczki oszczędności, asygnaty kasowe i na rachunek bieżący;
- i) przyjmowanie depozytów;
- k) prowadzenie interesów komisowych;
- l) pośredniczenie w zakładaniu i prowadzeniu przedsiębiorstw rolniczych, przemysłowych i handlowych — oraz udzielanie im pożyczek;
- m) udzielanie pożyczek na przedsiębiorstwa melioracyjne, ułatwianie na drodze kredytu tworzenia się spółek melioracyjnych a względnie wykonywanie robót melioracyjnych, na rachunek osób trzecich.

II. Kraj wyposaży dział bankowy kapitałem zakładowym w ilości jednego miliona zł. w. a.

III. Z czystego zysku, wynikającego z obrotów banku, użyte będą 30% na utworzenie funduszu rezerwowego, dalsze 70% służyć mają do pomnażania zakładowego majątku Banku krajowego.

Gdy majątek Banku krajowego dojdzie do wysokości dwóch milionów zł. w. a.,

- Sejm zyskami jego dowolnie rozrządzać może.
- IV. W razie rozwiązania Banku krajowego, cały jego majątek przechodzi na własność kraju.
 - V. Na potrzeby połączone z założeniem i wprowadzeniem w życie Banku krajowego, wyznacza się kwotę 25.000 zł. w. a.
 - VI. Zwierzchniczy nadzór nad Bankiem krajowym wykonywa Reprezentacya kraju — tj. Sejm, a w jego zastępstwie Wydział krajowy.
 - VII. Kontrolę nad Bankiem wykonywa Rada nadzorcza i czuwa nad bezpieczeństwem tegoż.
 - VIII. Rada nadzorcza składać się ma z dziewięciu na przedstawienie Wydziału krajowego przez Sejm wybranych członków, jakoteż czterech zastępców.
 - IX. Dyrekcyę mianuje Wydział krajowy na przedstawienie Rady nadzorczej.
 - X. Bank krajowy ma prawo zakładać filie w kraju.
 - XI. Sejm upoważnia Wydział krajowy do wydania statutu dla Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, do przeprowadzenia rokowań z c. k. Rządem celem wyjednania zatwierdzenia statutów, do wydania postanowień wykonawczych oraz instrukcyj wykonawczych i do wprowadzenia zakładu w życie.
 - XII. W celu uzyskania potrzebnych środków pieniężnych na zaopatrzenie Banku krajowego w fundusz zakładowy i na koszta założenia (II. V.) ma być zaciągnięta pożyczka krajowa w myśl załączonego pod D. : projektu do ustawy.

B. Uchwała.

Kraj poręcza za dotrzymanie zobowiązań, z wydawania listów zastawnych przez „Bank krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem“ wynikających.

C. Uchwała.

Wzywa się c. k. Rząd, ażeby w drodze właściwej wyjednał prawo egzekucyi politycznej dla hipotecznych należytości „Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem“ jak również zwolnienie tegoż zakładu od podatków i należytości stemplowych.

D. Ustawa

z dnia

o zaciągnięciu pożyczki na rzecz „Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem“.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, postanawiam, co następuje:

Art. I.

Na założenie i wyposażenie „Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem“ upoważniam Wydział krajowy do zaciągnięcia imieniem kraju pożyczki w ilości 1,025.000 złr. w. a. pod warunkami najmniej uciążliwymi.

Art. II.

Wykonanie tej ustawy polecam Moim Ministrom skarbu i spraw wewnętrznych.